

MUSEUMSAVISEN

Nr. 23
November 1993
14. årgang

HOLSTED · BRØRUP · VEJEN

Justering af 1989-aftalen

Møllegruppen

Smedegruppen

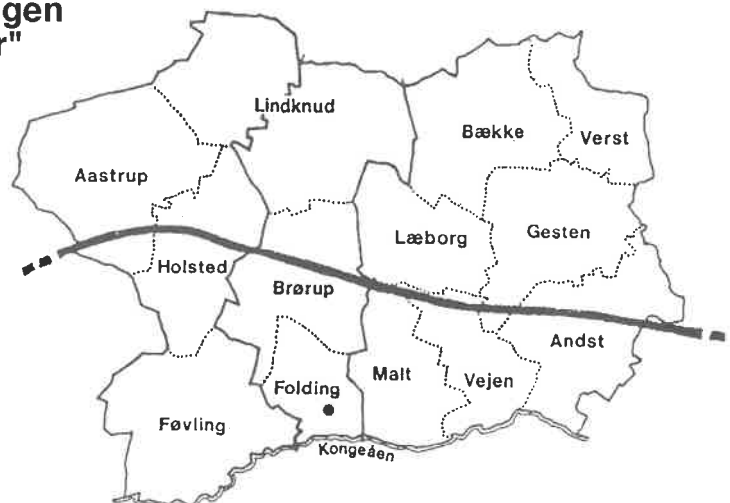
Ovnhuset i Holsted

**Status efter udstillingen
"Oldtid i lange baner"**

**Motorvejen
- nyt fra årets
udgravninger**

Kustodegruppen

Arrangementer

MUSEET PÅ SØNDERSKOV

Sønderskovgårdvej 2

6650 Brørup

Tlf. 75 38 38 66

Kontoret er åbent alle hverdage

Museumsleder: Svend Aage Knudsen, Gl.Kongevej 40, 6000 Kolding

Museumsassistent: Ellen Marie Viuff, Nyby

Museumstekniker: Søren Moses, Randbøl

Museumsvært: Brynhild Tophøj, Bramminge

HOLSTED - BRØRUP - VEJEN EGNENS MUSEUMSFØRENING

Stiftet den 6. februar 1979 med det formål at oprette
og drive et kulturhistorisk egnsmuseum

Formand: Henry Nielsen, Melvangvej 2, Askov, 6600 Vejen, tlf. 75 36 06 64

Kasserer: Agner Frandsen, Askov Kirkevej 17, 6600 Vejen. tlf. 75 36 14 97

Foreningen har pr. 15. november 1993 710 medlemmer

Kontingent: 50 kr. for enkeltpersoner, 70 kr. for ægtepar

Foreningens medlemmer modtager Museumsavisen

Museumsavisens redaktion: Hans Jørgen L.Larsen, Agner Frandsen,
Svend Aage Knudsen og Søren Moses

JUSTERING AF 1989-AFTALEN

I sin formandsberetning på generalforsamlingen i marts i år gjorde Henry Nielsen opmærksom på, at formålsparagraffen i foreningens vedtægter - **at oprette og drive et kulturhistorisk egnsmuseum** - er ved at være opfyldt, men at der dog endnu er et par hindringer, der skal ryddes af vejen.

Hvad der ligger i begrebet "et kulturhistorisk egnsmuseum" var klart defineret fra foreningens start i 1979.

For det første skulle museet dække Holsted, Brørup og Vejen kom-

muner, der i forvejen var en hvid plet på det museale landkort.

For det andet skulle museet være en selvejende, statsanerkendt institution, drevet indenfor museumslovens rammer.

Statsanerkendelse og deraf følgende økonomisk støtte forudsætter bl.a. aftale om støtte fra de lokale kommuner og fra amtet, en arbejdsplan og ansættelse af en faglig leder.

Disse ting er som bekendt forlængst bragt i orden.

Driftsaftalen med kommunerne

har ikke været ledsaget af nogen anlægsbevilling. At starte f.eks. en skole eller et bibliotek på det grundlag ville nok være temmelig urealistisk, man ville jo savne både bøger og stole og borde og meget andet og ville slet ikke kunne arbejde. Men med hensyn til museet på Sønderkov kan man vælge at se sagen fra en anden vinkel og glæde sig over, at det overhovedet lod sig gøre at komme i gang. Via fonds- og lånemidler har det trods alt vist sig muligt at påbegynde opbygningen af museet. Lån i Ribe amts frigørelsesmidler har muliggjort istandsættelse af "Annekset", så her nu er indrettet kompaktmagasin, værksted og undervisningslokale, et "bagland", som sikkert de færreste tænker over er nødvendigt for overhovedet at drive et museum. Og allermest kan man glæde sig over, at det har været muligt at få en varig lejeaftale i stand med tømrermester Helge Kragelund, Sønderkovs ejer og istandsætter. Renaissancehuset fra 1620, der i sig selv er en perle, har givet museet langt mere opmærksomhed, end et nybyggeri formentlig ville kunne give - rent bortset fra, at et nybyggeri på minimum 1000 kvm næppe kunne realiseres i disse sparetider.

Aftalen med kommunerne om museets drift, husleje og lokaledrift er fra 1989. Driftstilskuddet var - og er - på 0.600.000 - det minimum, statsanerkendelsen forudsætter. Beløbet fordeltes mellem kommunerne efter indbyggertal. Værtskommunen Brørup påtog sig udgiften til lokaledrift og husleje, dog således, at museet indtil en entreindtægt på 196.000 skulle være medfinansierende. Heraf har Brørup kommune stillet en driftsgaranti på 100.000.

Aftalen blev indgået på et tidspunkt, hvor man endnu ikke vidste, hvad de faktiske udgifter ville beløbe sig til. Det ved vi nu. 1992 var det første hele driftsår for museet, efter at restaureringen af Sønderkov var tilendebragt og husets nøgle i juni 1991 blev overrakt af Helge Kragelund til Henry

Nielsen. Måske kunne man have forudset, at f.eks. beløbet til elopvarmning - 50.000 - for lavt sat. Trods ihærdige besparelsesforsøg har det derfor ikke været muligt at hindre et underskud både i 1992 og 1993. Oveni er kommet likviditetsproblemer på grund af lovpligtige §26-undersøgelser. Udgiften til motorvejsudgravningerne har været langt den største post - indtil nu 1,6 mill. kr. Motorvejskontoret betaler disse undersøgelser - via Rigsantikvarens arkæologiske Sekretariat - men først, efterhånden som arbejdet er udført. Museet har måttet lægge ud og modtager herfor et administrationsgebyr. Resultatet af udgravningerne har været fornemme og rigeligt pengene værd, men museet har ikke haft mulighed til at oparbejde en kassebeholdning til at klare den økonomiske side af situationen. Også derfor har det sidste år været meget drøjt, og hermed er vi fremme ved men'et i formandens beretning.

I marts sendte bestyrelsen et brev til Holsted, Brørup og Vejen kommuner med anmodning om justering af aftalen fra 1989. Anmodningen er imødekommet af økonomiudvalgene. Aftalen indebærer en forhøjelse af lokaletilskuddet på 156.000 til ialt 671.000 - hvoraf huslejen udgør 410.000 kr. 1992-underskuddet på 161.000 dækkes af Brørup kommune. En anden stor forbedring er omlægning af entreindtægten. Iflg. den nye aftale tilhører hele entreindtægten nu museet.

Selvom mandskabsressourcerne trods en meget stor indsats stadig er for beskedne til at løse alle de opgaver, museet lovmæssigt er forpligtet til, er der således alligevel god grund til at glæde sig over aftalen. Der er skabt arbejdsro. Museets personale kan koncentrere sig om den virkelige opgave: at indsamle, bevare, udforske og formidle den del af den danske kulturarv, der gemmer sig på Holsted, Brørup, Vejen egnen.

Rammerne er til stede.

a.f.

MØLLEGRUPPEN

På mødeplan har møllegruppen siden sidste museumsavis kun været samlet en enkelt gang, hvor bl.a. Steen B. Bøchers interessante bog og disputats fra 1944: "Vandkraftens udnyttelse i det sydlige Nørrejylland, før og nu" ivrigt blev studeret. Bogen rummer et væld af oplysninger, både generel møllehistorie, men også omfattende beskrivelser af vandløb og møller i Ribe og Vejle Amter. Bogen er rent ud sagt en guldgrube for møllegruppens arbejde med registrering af nedlagte møllesteder i museumsområdet.

PRÆSTKÆR ELLER GRAVENGAARD VANDMØLLE

Steen B. Bøchers beskrivelse af den lille gårdmøllens anlæggelse i 1865 og funktion som kornmølle og benstamp (gengivet i Museumsavisen nr. 18, 1988) er i dag vor eneste kilde. Bøcher besøgte møllestedet omkring 1940 og gjorde sine optegnelser, det ved vi. Men hvem hans sandsynligvis mundtlige kilde var, har vi ikke været i stand til at opspore. Der er dog stor sandsynlighed for, at den eller de personer, som Bøcher har mødt er primærkilder, for flere ældre mennesker har på dette tidspunkt endnu haft møllens anlæggelse i personlig erindring.

Steen B. Bøcher kalder møllen for "Gravengård Vandmølle", hvilket museet i dag anser som det mest korrekte navn, taget dens anlægelsesmæssige

og indtil omkring 1940 ejermæssige tilknytning til gården i betragtning. Synonymet "Præstkær Mølle" er sandsynligvis opstået både p.g.a. fiskeriets overtagelse af den nedlagte mølle på dette tidspunkt, samt den lokale stedbetegnelse "Præstkær", beroende på beliggenheden af Brørup Gl. Kirkes præstegård syd herfor. Ved den aktuelle restaurerings sag, hvor museet søger at få genskabt den funktionsdygtige gårdmølle, er det museumsfagligt ønskværdigt, at dens oprindelige navn får lov til at genopstå. Præstkær Fiskeri har ingen betænkeligheder hermed og eftertiden må nu vise, om navnet kan bide sig fast igen.

VANDHJUL OG AKSEL

I sidste museumsavis fortaltes der om møllegruppens forestående arbejde med fornyelsen af Gravengård Vandmøllens strømhjul. Opgaven viste sig at være en for stor mundfuld for gruppen her og nu. Træet havde vi, men arbejdskraften manglede, så museet ansøgte forskellige fonde om økonomi til at lønne en professionel møllebygger. Statens Bygningsfredningsfond havde tidligere givet 20.000 kr. til arbejdet og Bygningsbevaringsfonden af 1975 bevilgede herefter de sidste 28.000 kr. så møllebyggerne kunne komme i gang. Møllebyggernes tilbud omfattede både fremstillingen og monteringen af det nye hjul på møllen, men også fornyelsen af akslen og lejevukkene i åløbet og i møllehuset.

Det var nogle spændende uger i juli, hvor møllebygger Jens Jørgensen og hans svend Niels Clausen fra Fakse Ladeplads på bedste vis gennemførte restaureringsarbejdet. Under ledelse af pens. murermester Emil Platz Nielsen, Brørup deltog Valdemar Feddersen, Kaj Larsen og Thomas Bolvig fra møllegruppen og Boye Thorsen fra Hovborg i et stort understøbningsarbejde af møllens fundament ud mod åen.

MUSEUMSMØLLEN

Det er et helt klart mål for museet, at denne sommers restaureringskampagne skal videreføres med etableringen af møllens gangværk. Sammen med møllebyggere og forskellige mølleeksperter skal møllehusets tekniske indretning disponeres, med et foreløbigt sigte på både kornkværnen og benstampen. Rekonstruktionen af kværnen er ligetil og velkendt, men hvordan har møllens benstamp set ud og fungeret? Et enkelt, men yderst værdifuldt vink får man fra den nu nedbrudte Haubjerg mølle nordøst for Ringkøbing, hvorfra landets sidste benstamp er blevet reddet. Ringkøbing Museum har netop

gennemført en restaurering af stampeværket og det er i øjeblikket ved at blive genopsat i Muldbjerg Vandmølle ved Hover. Møllegruppen skal til efteråret på studietur til Ringkøbingegnen og bl.a. se den bevarede benstamp.

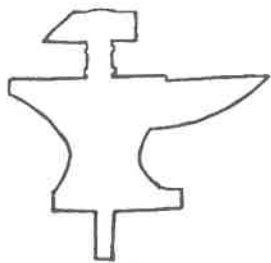
Når Gravengård mølle står færdigrestaureret, vil museet råde over et stort egnshistorisk, men også i møllehistorisk forstand nationalt aktiv, med spændende formidlingsmæssige muligheder. På landsplan er møllen unik, for den er Danmarks eneste bevarede strømhjulsmølle.

Søren Moses

Gravengård Vandmølle

SMEDEGRUPPEN

Museet indgik sidste vinter en varig lejemålsaftale med Didy Karstens vedrørende Sønderskovs gamle smediebygning. Her har forbipasserende denne sommer, især på hverdagsaftner, kunnet finde museets nye interessegruppe "**Smedegruppen**", i hyggelig og engageret smedesnak og igang med et større genopbygningsarbejde.

Museet har igennem de sidste år haft et godt samarbejde med tidl. smedemester Jørgen Beyer, Nørbølling. Jørgen smedede bl.a. den nye forgyldte viser til tårnuret og har flere gange fungeret som konsulent i spørgsmål vedrørende smedning og indsamling af smedeværktøj. Hvad var mere naturligt end at bede Jørgen prøve at finde en håndfuld smede, som måske kunne danne en interessegruppe omkring ældre smedehåndværk. Allerede i marts blev smedegruppen stiftet, hovedsagelig bestående af ældre smede fra omegnen. Gruppen har siden starten været yderst aktiv i arbejdet med at registrere museets samling af smedeværktøj og har udvalgt og istandsat genstande til beslagsmediens indretning.

RESTAURERINGEN

Selve smedien var ved museets overtagelse i en meget dårlig forfatning. Taget var nærmest kun selvbærende, sammenholdt af tagpappet, og værkstedet var ribbet for indhold på nær en gammel søjleboremaskine og et ubrugeligt ildsted, som smedegruppen har været nødsaget til at bryde ned. Men et nyt

er allerede opbygget, rummende to es-ser med lufttilførsel fra en ca. 100 år gammel blæsebælg af læder fra Føvling smedie og en nyere cylinderblæsebælg fra Nyby smedie.

I oktober og november fornyes smediens spærkonstruktion og tjærepaptag med bistand og hjælp fra lokale virksomheder og håndværkere, alt imens smedegruppen vil fuldføre den tekniske indretning af værkstedet, så smedien står klar til arrangementet "Jul på Sønderskov" den 27. november.

MUSEUMSSMEDIEN

Smedien kan blive et spændende aktiv for museumsvirksomheden på Sønderskov. Selve smedeaktiviteten kan i sommermånederne skabe en særlig atmosfære omkring gæsternes besøg på museet. Et personligt møde med smeden og hans håndværk, denne dunkle kraftkarl og mystiker ved essen, er en oplevelse for sig, om det så er en gammels pludselige konfrontation med svundne dage eller et ungt menneskes første facinerende møde.

Fra Sønderskov beslagsmedie vil der i fremtiden altså igen lyde drevne hammerslag, f.eks. når museets gamle fjedervogn skal restaureres, når der skal smedes jernbeslag og skær til en ny hjulplov, eller når der skal fremstilles en serie knivkopier til museumsbutikken.

Smedegruppen består af Jørgen Beyer, Nørbølling (formand), Svend Erik Hansen, Brørup, Arne Jensen, Foldingbro, Herluf Lund, Vejen, Carsten Mikkelsen, Brørup og undertegnede som museets repræsentant.

Søren Moses

OVNHUSET PÅ GULDAGERVEJ

Tidligere har fritliggende ovnhuse, navnlig i hedeegne, været ganske almindelige. De mest primitive ovne var græstørvsbeklædte ovne af ler og sten uden tag eller hus, hvilket gjorde bagningen særdeles ubekvem i regn- og snevejr, for ikke at sige helt umulig i stormvejr. En stor forbedring blev det, da ovnene fik tilbygget en bagestue i form af et hus, hvor kvinderne i ro og mag kunne "dejne", slå brød op og bage. Som regel er disse fritliggende ovnhuse for længst nedbrudte efter at have mistet deres praktiske betydning i den daglige husførelse, men som bekendt er der ingen regel uden den berømte undtagelse.

I 1988 ringede gårdejer Hans Larsen, "Toftegård" i Holsted, til museet og kunne fortælle, at gårdens gamle fritliggende ovnhaus stadig lå i haven. Ovnhuset var ganske vist mærket af tidens tand og trængte til en restaurering, men vi var meget velkomne til at foretage en besigtigelse og vurdere, om en bevaringssag kunne komme på tale. Ved det efterfølgende besøg i Holsted behøvede vi ikke lang betænkningstid, for det var helt indlysende, at en bevarelse af det unikke og intakte ovnhaus havde en stor egnshistorisk værdi.

Ovnhusets enestående bevarelse skyldes først og fremmest Hans Larsens personlige historiske interesse og så det afgørende faktum, at han selv har været med til at bage i ovnhuset tilbage i 1940'erne. Hans Larsens mor, Marie Larsen, kom til "Toftegård" i 1913 efter giftermål med ejeren Jens Martinus Larsen, i hvis slægt gården havde været siden 1853. Marie Larsen var i 1960'erne indberetter til Nationalmuseet. Blandt mange emner optog bagningen hende, og hun havde fra sit barndomshjem i Lourup medbragt en stor erfaring heri. I Nationalmuseets skrifter findes der fra hendes hånd en spændende og engageret beretning om dejfremstilling og bagning på landet omkring århundredskiftet, og

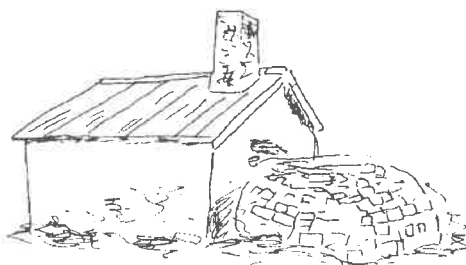
hun slutter skriftet med at nævne, at hun på "Toftegård" fortsatte bagning af rugbrød på gammeldags maner.

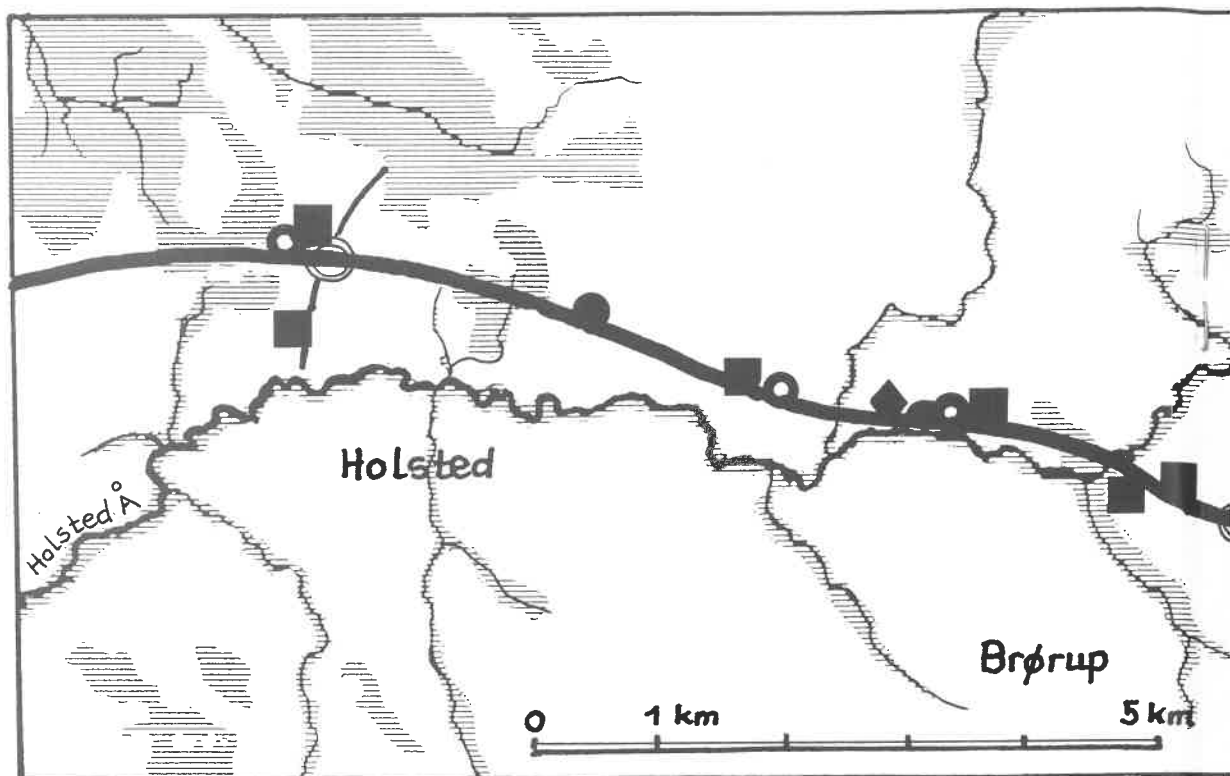
Hans Larsen kan huske, at ovnhuset fik sit nuværende udseende ved en ombygning i 1936, hvor det blev skalmuret og udvidet mod øst. I vestvæggen står stadig tre vægstolper af betydelig ælde, sandsynligvis rester af et oprindeligt bindingsværkshus, hvis alder ikke kan fastsættes med sikkerhed. "Toftegård" er ikke nævnt ved udskiftningen af Nr. Holsted i 1789/90 og optræder ikke i brandforsikringens vurderingsprotokol fra 1785-1800. I følge matriklen fra 1844 ejes gården her af en Peder Pedersen. Den første registrerede handel af gården finder sted i 1862 (skøde- og panteregisteret) og således skal det oprindelige ovnhaus måske føres tilbage til første halvdel af 1800-tallet.

Murermester Emil Platz Nielsen og Valdemar Feddersen har denne sommer foretaget reparationer på ovnhusets mure og restaureringsmurer Svend Kastbjerg har istandsat den gamle bageovn. Arbejdet fortsætter dette efterår, hvor husets nuværende bliktag skal udskiftes med undertag og tagpap og bageovnen overdækkes med græstørv. Museets mål er at genskabe et fuldt funktionsdygtigt ovnhaus, hvor der med Marie Larsens egne ord igen kan bages på gammeldags maner.

Søren Moses

Kilder: Nationalmuseets Etnologiske Undersøgelser, jour.nr. 78/65.
Lokalhistorisk Arkiv i Holsted.

Landskabskort med vandløb og moseområders udstrækning i begyndelsen af 1800-tallet og med indtegning af den planlagte motorvej mellem Vejen og Holsted. Signaturerne markerer kun de lokaliteter, hvor der er gennemført systematiske udgravninger

EFTER SÆRU

OLDTID I LA - DE ARKÆOLOGISKE UDGR

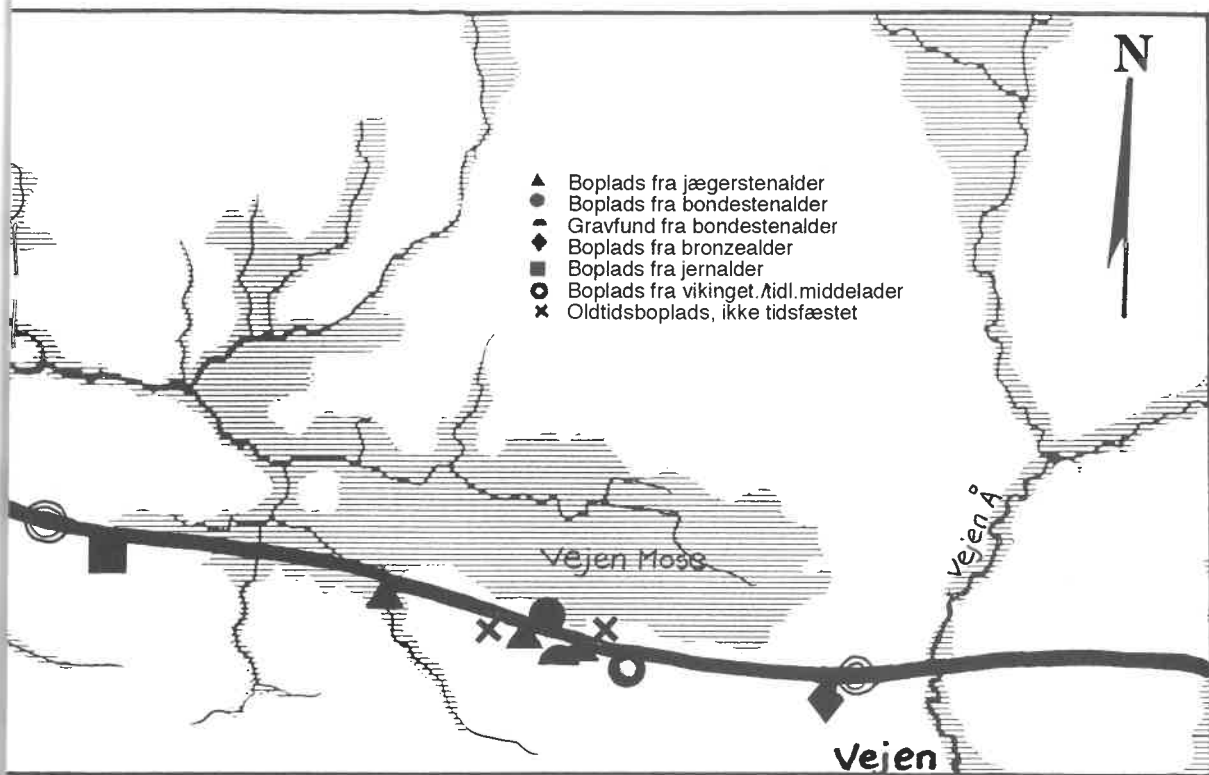
Den 15. juli blev særudstillingen åbnet af rigsantikvar Olaf Olsen. Han repræsenterer Nationalmuseet og Rigsantikvarens arkæologiske Sekretariat, som museet har et tæt samarbejde med i forbindelse med gennemførelse af de arkæologiske undersøgelser.

Udstillingen blev til, alt imedens der fortsat blev gravet på strækningen fra Vejen til Holsted. Og det feltarkæologiske mandskab - arkæologistuderende og amatørarkæologer - var behjælpelig med udstillingens opsætning. Forud for åbningen lå mange måneders forberedelse og udvælgelse blandt det meget store og delvist ubehandlede fundmateriale - i virkeligheden var det

kun en begrænset del af de samlede resultater, som kunne blive belyst i denne sammenhæng.

Det var naturligt at belyse undersøgelserne i en kulturgeografisk og tidshistorisk synsvinkel - 20 km egnshistorie i et tværsnit af landskabet på 60-100 m. Dette fremgik af en stor landskabsmodel og forskellige kortmaterialer. I selve udstillingsforløbet fik hver af oldtidens hovedperioder en afdeling bestående af flere illustrerede og beskrevne opstaltvægge og en montre med udvalgte fund.

Med denne sommerudstilling fik museet igen lejlighed til at afprøve salen til opsætning af særudstillinger og

UDSTILLINGEN

MANGE BANER

RAVNINGER PÅ MOTORVEJEN

vi synes det har fungeret tilfredsstillende - både pladmæssigt og med hensyn til belysningsforhold, selv om der er mange hensyn at tage i det gamle hus.

Udstillingen nedtages nu her kort før julearrangementet for at gøre plads til vinterens aktiviteter i den store baroksal - koncerter, foredrag og møder. Alle planchevægge sættes i magasin med henblik på en senere genopsætning og udbygning af udstillingen, når den sidste strækning fra Vejle til amtsgrænsen er undersøgt. Endelig vil mange af udstillingens temaer kunne danne forbillede for en mindre publikation om de resultatrige undersøgelser. Ligesom væsentlige dele af fundmate-

rialet til sin tid kan indgå i den permanente oldtidsudstilling.

Allerede inden udstillingen nedtages, er vi igang med planlægningen af næste års sommerudstilling.

Arbejdstitlen er "Vævning og tekstiler med folkelig tradition - væveskolerne på Askov højskole" og tager således udgangspunkt i museets tekstilhistoriske samling og de aktuelle kildeindsamlinger omkring Jenny la Cours væveskole, som Mette Havsteen Mikelsen beskrev i sidste nummer af Museumsavisen.

Sv.Aage Knudsen

MOTORVEJEN

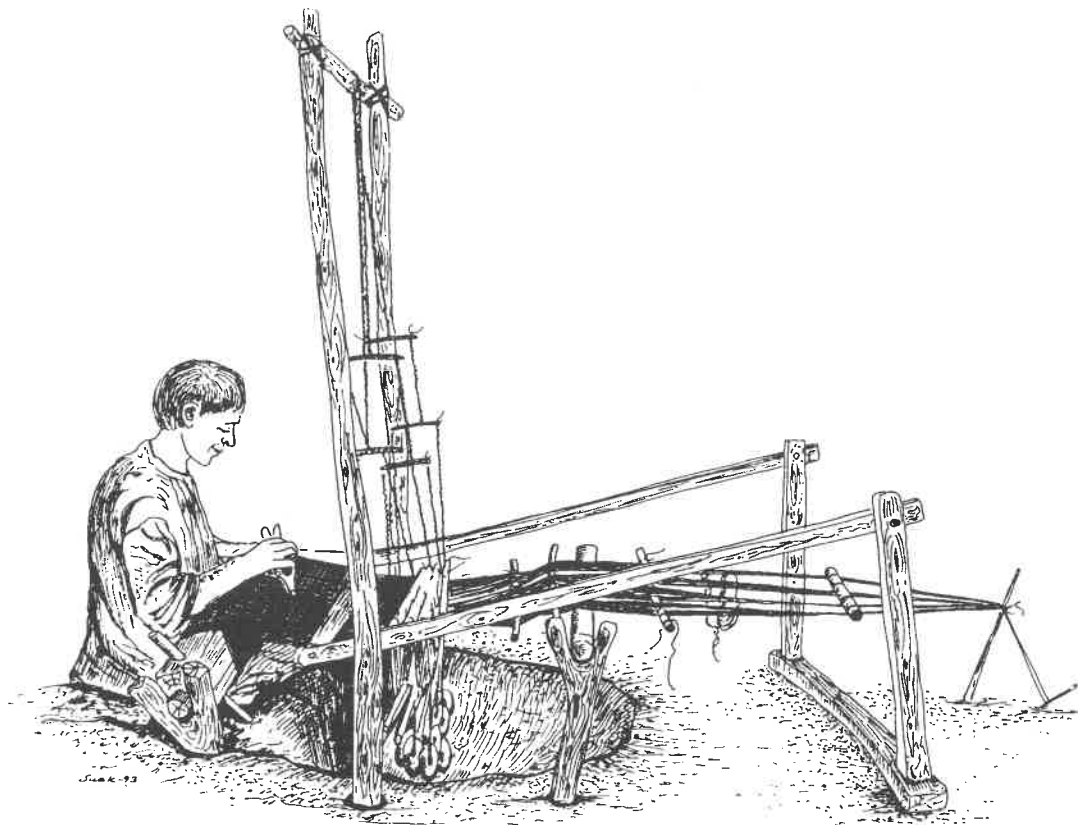
NYT FRA ÅRETS UDGRAVNINGER

I de foregående to numre af Museumsavisen er kort fortalt om de vigtigste resultater af udgravningerne i 1992 på den kommende motorvejsstrækning. Museet afsluttede først de omfattende arkæologiske undersøgelser

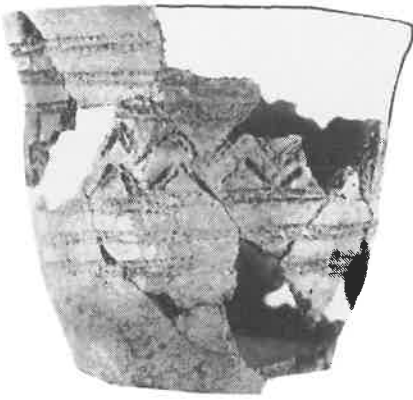
på den knap 20 kilometer lange etape Vejen V - Holsted V med udgangen af august måned i år.

1993 kom også til at byde på bemærkelsesværdige fund, hvoraf de vigtigste kort vil blive præsenteret i det følgende. Allerede i den forgangne sommer og i efteråret har der været lejlighed til at se fundene fra museets motorvejsudgravninger i særudstillingen "Oldtid i lange baner" i museets store sal.

I 1993 fortsatte de omfattende udgravninger på lokaliteten Nr. Holsted ved Sekærvej. I 1992 var der indledt udgravning af en stor indhegnet jernalderlandsby og gårdsanlæg fra tidlig middelalder, men ved de fortsatte ud-

Rekonstruktionstegning af vævegruben fra tidlig Dolketid ved Nørre Holsted. Vævevægtene er fastgjort som vægtlodder i trendrådene og hænger ned i gruben. Væveren har under arbejdet kunnet sidde på nedgravningens kant med benene ned i gruben. Tegning: Sv.Aa.Knudsen.

Klokkebæger fra vævegruben ved Nørre Holsted.

gravninger af disse bebyggelser viste det sig, at området også omfattede spor efter endnu ældre bebyggelser. Forløbig er påvist fire langhuse fra bronzealderen, en grav fra bondestenalderen og - nok så opsigtsvækkende - hvad man med nogen ret kan betegne som "Danmarks ældste væv".

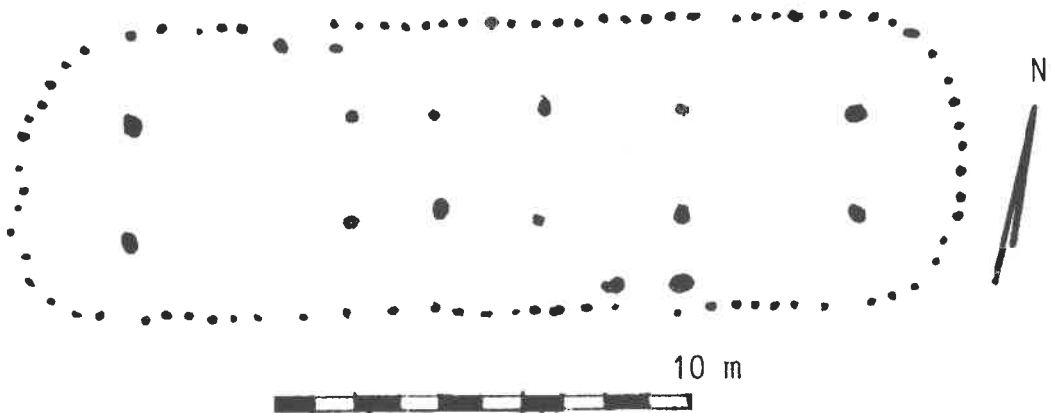
En tilsyneladende anonym grube midt i det store udgravningsområde viste sig at indeholde 17 vævevægte af

brændt ler og resterne af tre fint udsmykkede "klokkebægre" fra den sene del af bondestenalderen. Dolktiden.

Både vævevægtene og klokkebægrene er bemærkelsesværdige. Klokkebægrene tilhører en særlig kategori af fornemme bægre, som i tiden omkring 2.300 år før Kristi fødsel optrådte i store dele af Vest- og Mellemeuropa. de repræsenterer et fælles europæisk modefænomen. Navnet hentyder til bægrenes karakteristiske udformning, omtrent som en omvendt klokke. Både bægrenes form og udsmykning følger overalt nogle fælles retningslinjer, fra England i vest til Ungarn i øst og Spanien i syd til Danmark i nord.

I Danmark kendes klokkebægre primært som et sjældent indslag på de jyske bopladser fra den tidlige del af Dolktid, mens de andre steder i Europa fortrinsvis optræder i særlig fornemt udstyrede mandsgrave.

Klokkebægrene placerer vævevægtene fra Nørre Holsted blandt de ældste, der er fundet i Danmark, og i dette tilfælde optræder de oven i købet i et an-

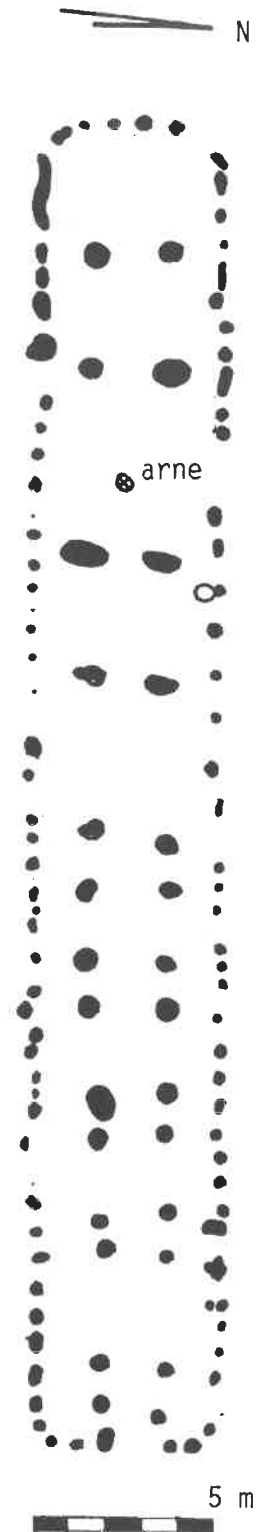

Stavnsbjerg hus 12. Grundplan af langhus fra ældre bronzealder. De to indgange er placeret forskudt i forhold til hinanden i hver langside.

En 38 m lang hustomt (hus 9) på Solvangbopladsen er ved optegning af stolpehullerne med mel klargjort til fotografering fra en 20 m høj lift.

Solvang hus 9. Grundplan af hustomt fra 6. århundrede.

læg, der må opfattes som en del af selve vævens konstruktion. De 17 vævævægte af brændt ler lå samlet i en klynge nær bunden af en oval grube på ca. 2,0x1,4 m i tværmål. Den bevarede del af nedgravningen har en dybde på ca. 75 cm, men man må regne med, at i hvert fald de øverste 15-20 cm af det oprindelige anlæg er ødelagt ved de senere tiders dyrkningsaktiviteter. De hjulformede vævævægte er alle forsynet med et hul i midten, og de har efter alt at dømme været fastgjort som vægtlodder i trendtrådene i en vandret væv, der har været anbragt hen over gruben.

På den store bronzealderboplads Stavnsbjerg nord for Vejen (lige vest for Asbovej) blev der i 1993 udgravet et område lige syd for de store haller fra ældre bronzealder, der blev fundet i 1992. Det resulterede i yderligere 4 langhuse fra ældre bronzealder, hvoraf en meget velbevaret 22 m lang hustomt adskilte sig fra de øvrige ved meget mindre og mere tætstillede stolpehuller i væglinjen.

1993 bød også på tre imponerende gårdsanlæg fra sen ældre germansk jernalder (6. århundrede) ved gården Solvang nord for Brørup. Alene dateringen gør denne boplads interessant. Der har længe været en udtalt mangel på bebyggelsesspor fra netop 6. og 7. århundrede i Jylland, og man har diskuteret, om hovedparten af jyderne i løbet af 5. århundrede var udvandret til England som led i den angelsaksiske kolonisation. I de senere år er bopladserne fra dette tidsrum dog så småt begyndt at dukke op.

På Solvang-bopladsen består hver af de tre tætliggende gårde af en firkantet indhegnet gårdstoft, 40-45 m på hvert led. Hovedbygningerne er prægtige langhuse: 38 m lange og 5,5 m brede, opdelt i en række rum med funktioner, der ser ud til at svare til, hvad vi i nyere tid ville betegne som bryggers,

Solvang-bopladsen. Et uforstyrret kulturlag med et rigt indhold af fint ornamenteret keramik fra 6. århundrede blev udgravet særlig omhyggeligt.

køkken, opholds- og soverum, stald, lade og vognport. Til hver gård hører yderligere en række lang- og småhuse, og lige uden for indhegningerne ligger der værkstedshytter eller udhuse med forsænket gulv ("grube-huse").

I en lille "kælder" fandtes store mængder keramik, der giver et fint billede af husgerådet på denne tid, lige fra små drikkebægre til store forrådskar. Mellem de knuste lerkar lå forkullede planker og talrige forkullede korn, som kan give vigtige oplysninger om agerbruget for godt 1.400 år siden.

I dette efterår har museet indledt forundersøgelserne på den resterende 10 km lange motorvejsetape fra Vejen til amtsgrænsen i øst ved Andst. De indledende rekognosceringer foretages lige som på forrige etape af Ejvind Hertz og Lars Nørbach, bistået af medlemmer af museets arkæologigruppe, og allerede i 1994 følger de egentlige udgravninger på denne etape.

Per Ole Rindel

Litt.: Bønder fra stenalder til middelalder ved Nørre Holsted. Mark og Montre 1993.

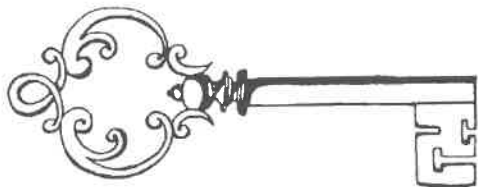
HAVEGRUPPEN

Havegruppen gik i foråret så småt igang med udlægning af urtehavens bede, der blev plantet taks-hæk og en del bede blev tilsået.

I løbet af vinteren skal gruppen samles og tilrettelægge de videre opgaver, så haven skridt for skridt præsenterer sig som en herregårdsurtehave fra midten af 1700-tallet. - Udgangspunktet er en havebog fra 1769.

KUSTODER OG OMVISERE

Museets stab af frivillige kustoder og omvisere har haft et travlt år, nu hvor museets hverdag er ved at finde sin faste gænge. De 21.000 besøgende i 1992 var et pænt startskud for denne del af museets virksomhed, og alt tyder på at besøgstallet bliver mindst lige så stort i 1993.

Kustode- og omviserstaben er til stor hjælp for museet - både praktisk og økonomisk. Ja, uden denne hjælp ville det nok ikke have været muligt at opretholde åbningstiden året rundt, eller at gennemføre de talrige gruppebesøg, som ofte finder sted udenfor museets åbningstid.

Gruppen tæller ca. 30 forskellige personer, der hver især bruger adskillige timer på Sønderkov. De er museets "frontpersonale", hvilket betyder at de ofte er først til at modtage publikums ris og ros, samt en mangfoldighed af spørgsmål. Disse videregives til museets personale bl.a. via Kustodedagbogen. I denne bog beskrives alt det, som museet bør vide, når vagten er slut. Her kan man læse hvordan weekenden forløb, her er gode råd og ideer, og her står beskrevet store og små problemer. Således alt fra bemærkninger som: "Nu ved vi hvordan alarmen lyder", eller: "Hvad med en fluesmækker", til de mere kontante oplysninger om, hvor museet kan erhverve gamle fotografier og udstoppede heste.

Nu står vi foran julearrangementet, hvor kustode- og omvisergruppen er den faste kerne. Ved dette arrangement dog med en kraftig udvidelse af trofaste juleaktører, som går igen år efter år. Vi glæder os til at se jer alle til fire travle dage på Sønderkov.

Brynhild Tophøj

JUL PÅ SØNDERSKOV

Den 27. og 28. november og den 4. og 5. december 1993
Alle dage i to afdelinger fra kl. 12 - 14 og fra kl. 14 - 16

Arbejdende værksteder - Herregårdssmedjen arbejder - Leg og klip
Der bages på det gamle komfur - den gamle købmand - Julebutik
Udstillinger - Herregårdskælderen Sønderskov: Julecafé
Juletræssalg på gårdspladsen - Musik fra kælder til kvist

Entré for voksne: 15 kr. - Børn under 14 år gratis

Forsalg af billetter fra den 15. nov.:

Nes Kiosk, Nørregade 17, Holsted
Allesøes kiosk, Nørregade 9, Brørup
Svends kiosk, Nørregade 57, Vejen
Museet på Sønderskov, tlf. 75 38 38 66

Forsalg til hver weekend slutter lørdag kl. 11.00
Der vil kunne købes et begrænset antal billetter ved indgangen.

SØNDERSKOVKONCERTER 1994

Januar	Februar	Marts
Søndag d.16. kl. 16	Søndag d.13. kl. 16	Søndag d.13 kl. 16
KONCERT	KONCERT	KONCERT
med Den danske Guitar duo: Søren Bødker Hansen og Morten Skott	med violinisten Anker Buch	med operasanger ved Det kgl. Teater Erik Harbo og Bente Harbo klaver

Entré: 60 kr. - Medlemmer af museumsforeningen: 50 kr.
3 koncerter i abonnement: 130 kr.

Forsalg af billetter fra mandag den 6. december: Museet på Sønderskov 75 38 38 66
Overskydende billetter sælges ved indgangen -
men erfaringen viser, det er klogt at sikre sig billetter i forvejen.

DE LOKALHISTORISKE ARKIVER

Lokalhistorisk arkiv for Holsted kommune

Vestergade 17, 6670 Holsted.
Åbningstid: onsdag 14 - 18 og i perioden 1.10. - 31. 3
tillige tirsdag 19 - 21
eller efter aftale.
Tlf.: 75 39 20 10 Leder: Chr. Carstensen.

Aastrup Sognearkiv

Borgergade 121, 6752 Glejbjerg
Åbningstid: 1. og 3. torsdag hver måned 15 - 19
eller efter aftale
Tlf.: 75 19 82 80 Leder: Olga Pedersen.

Historisk arkiv for Brørup og omegn

Brørup Bibliotek, Stadionvej 4, 6650 Brørup.
Åbningstid: torsdag 15 - 17 eller efter aftale.
Tlf.: 75 38 18 55 Leder: Laurits Clausen

Lokalhistorisk arkiv for Vejen kommune

Østergade 2, 6600 Vejen.
Åbningstid: mandag-torsdag 10-16,
onsdag til 17.30
Tlf.: 75 36 35 99 Leder: Jette Hemmingsen

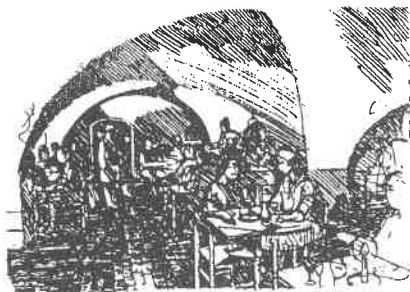
Gårdejer Martin Petersen, Skovsminde, Gesten.

LANDBRUGSHISTORISK SAMLING

En spændende teknologisk samling
af landbrugsredskaber og -maskiner og husholdningsredskaber fra nyere tid (ca. 1890 - 1950)

Samlingen kan beses af grupper
efter forudgående aftale med Martin Petersen, tlf. 75 55 70 39

HERREGÅRDSKÆLDEREN SØNDERSKOV

Mandag lukket
Tirsdag-fredag kl.12-16 og igen fra kl.18
Lørdag fra kl.14
og søndag fra kl.12-17

Køkkenet (bestilling af mad) lukker kl.21
Bordbestilling for spisegæster kan være nødvendig

Restaurantens tlf.: 75 38 38 45